

Krista Mikkonen vihr ym.

Lakialoite laiksi perustulokokeilusta

Eduskunnalle

PERUSTELUT

Tämä on rinnakkaislakialoite hallituksen esitykselle perustulokokeilusta (HE 215/2016 vp).

Perustulon kokeileminen on välttämätöntä. Perustuloa on tutkittu mallintamalla jo niin paljon, että tiedetään sen olevan staattisessa tarkastelussa taloudellisesti mahdollinen. Kokeilulla saadaan mallinnusten oheen arvokasta lisätietoa siitä, miten perustulo käytännössä toimii ja miten ihmiset perustulon tukemana päättävät elää. Perustulokokeilu tarjoaa mahdollisuuden nähdä perustulon vaikutukset ihmisten elämään, työllisyyteen, köyhyyteen ja elinkeinoelämään.

Hallituksen esitys perustulokokeilusta on kuitenkin niin rajallinen, ettei sen tuloksena synny perustulon jatkoselvityksen kannalta yleistettävää, käyttökelpoista tietoa. Hallituksen perustulokokeilun tavoitteet rajautuvat käytännössä työmarkkinatuen saajien työssäkäynnin lisäämiseen. Perustulossa kyse paljon laajemmasta muutoksesta. Perustulo on sosiaaliturvan uudistus muuttuneen työelämän tarpeisiin.

Perustulo ansaitsee mahdollisimman hyvän kokeilun, jonka valmistelussa, toteutuksessa ja seurannassa kuullaan asiantuntijoita, noudatetaan tieteellisesti päteviä kriteerejä ja hyvän tiedontuotannon periaatteita. Kattava ja laadukas, aidosti perustuloa kokeileva kokeilu vaatii aikaa ja rahaa. Kokeilun riittävän laajuuden turvaamiseksi sille on turvattava riittävät resurssit. Tavoitteena tulee olla yleistettävä tieto ja tulokset, joiden pohjalta voidaan tehdä poliittisia päätöksiä perustulon jatkosta Suomessa.

Osana vihreän eduskuntaryhmän vaihtoehtobudjettia esitämme perustulokokeilulle 10 miljoonan euron vuosittaista lisärahoitusta (TAA 17/2016 vp) sekä kokeilun keston laajentamista kaksivuotisesta kolmivuotiseksi. Tässä rinnakkaislakialoitteessa esitämme perustulokokeilun laajentamista määrärahalisäystä vastaavaksi niin, että kokeilun otantaa laajennetaan määrällisesti ja laadullisesti.

Hallituksen päätös rajata perustulokokeilua vain tiettyyn kapeasti rajattuun ihmisryhmään muuttaa kokeilun tuloksia ja on ristiriidassa perustulon idean kanssa. Perustulo ei ole pelkästään työttömyysetuus.

Jotta nähdään, miten kokeilu vaikuttaa erilaisiin ihmisryhmiin ja millaisia käyttäytymisvaikutuksia sillä on erilaisissa elämäntilanteissa, kokeiluun on valikoitava taustoiltaan ja tilanteiltaan mo-

Lakialoite LA 103/2016 vp

nipuolisempi joukko ihmisiä. Jos kokeilu rajataan työmarkkinatukea saaviin työttömiin, perustulon kokeilemisen sijasta kokeillaan pikemminkin työttömien työllistymisen tukemista. Siksi lisärahoituksen avulla mukaan tulee ottaa myös pienituloisia palkansaajia, pienituloisia yrittäjiä, freelancereita ja itsensätyöllistäjiä. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää sosiaaliselle asemalle, työmarkkina-asemalle sekä tuloille ja varallisuudelle asetettavista edellytyksistä.

Samalla kokeilujoukkoa voidaan lisärahoituksen puitteissa kasvattaa arviolta 1 500 hengellä 3 500 hengen joukoksi. Kokeilun keston laajentamisella kolmivuotiseksi saadaan parempi mahdollisuus havainnoida kokeilun seurannaisvaikutuksia.

Puuttuvan verotuselementin lisääminen perustulokokeiluun tekisi kokeiluasetelmasta vielä realistisemmän ja vähentäisi kustannuksia — olisi keskeistä saada kokeilussa kerättävät verot palautettua kokeilubudjettiin. Jos kokeiltava perustulo ei olisi verovapaa etuus, muistuttaisi kokeiltava järjestelmä enemmän todellista ja hinnaltaan toteuttamiskelpoista perustuloa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

perustulokokeilusta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on toteuttaa perustulokokeilu vuosina 2017—2019.

Perustulokokeilun tarkoituksena on saada tietoa perustulon vaikutuksista kokeiluun osallis-tuvien henkilöiden työmarkkinakäyttäytymiseen sekä selvittää perustulon muita vaikutuksia.

2 ja 3 §

(Kuten HE 215/2016 vp)

4 §

Perustulokokeilun kohdejoukko

Perustulokokeilun kohdejoukkoon kuuluvat henkilöt:

1) jotka ovat 25—58-vuotiaita 1 päivänä joulukuuta 2016; ja

Lakialoite LA 103/2016 vp

2) joille Kansaneläkelaitos on maksanut vuoden 2016 marraskuussa työttömyysturvalain (1290/2002) mukaista peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea ja etuuden maksaminen ei ole perustunut lomautukseen; tai

3) jotka ovat muuten pienituloisia.

Perustulokokeilun kohdejoukkoon ei kuitenkaan kuulu henkilö:

1) joka saa lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) mukaista kotihoidon tukea;

2) joka saa kansaneläkelain (568/2007), takuueläkkeestä annetun lain (703/2010), työnteki-jän eläkelain (395/2006), julkisten alojen eläkelain (81/2016), maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006), yrittäjän eläkelain (1272/2006), merimieseläkelain (1290/2006), Suomen Pankin eläkesäännön, ortodoksisesta kirkosta annetun lain (985/2006), kansanedustajan eläkkeestä ja sopeutumisrahasta annetun lain (329/1967), kansanedustajan perhe-eläkkeestä annetun lain (107/1990), valtioneuvoston jäsenen oikeudesta eläkkeeseen ja hänen jälkeensä suoritettavasta perhe-eläkkeestä annetun lain (870/1977) mukaista tai muuta työ- tai virkasuhteeseen, yrittäjätoimintaan tai luottamustehtävään perustuvaa perhe-eläkettä;

3) joka saa työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015), maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015), sotilastapaturmalain (1211/1990), tapaturmavakuutuslain (608/1948), maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/1981) tai urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta annetun lain (276/2009) mukaista perhe-eläkettä;

4) joka saa sotilasvammalain (404/1948) mukaista huoltoeläkettä;

5) joka saa liikennevakuutuslain (460/2016), potilasvahinkolain (585/1986) tai rikosvahinkolain (1204/2005) mukaista korvausta elatuksen menetyksestä;

6) joka saa maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain (1293/1994) tai maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain (612/2006) mukaista luopumistukea;

7) jonka kotikuntalain (201/1994) mukaan määräytyvä kotikunta Suomessa sijaitsee Ahvenanmaan maakunnassa;

8) jolle on määrätty holhoustoimesta annetussa laissa (442/1999) tarkoitettu edunvalvoja tai jonka antama edunvalvontavaltuus on vahvistettu ennen kokeilun alkamista edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain (648/2007) 24 §:n mukaisesti;

9) joka ei tosiasiallisesti asu Suomessa;

10) johon sovelletaan työskentelyn perusteella vieraan valtion sosiaaliturvalainsäädäntöä;

11) jonka työttömyysturvan peruspäiväraha tai työmarkkinatuki on maksettu marraskuussa 2016 työttömyysturvalain 11 luvun 9 §:n 1 momentin mukaisesti kunnan toimielimelle erityisen painavan syyn perusteella.

5 §

Perustulokokeilun kokeilu- ja verrokkiryhmä

Kansaneläkelaitos poimii edellä 4 §:ssä tarkoitettua kohdejoukosta satunnaisotannalla 3 500 henkilöä, joille maksetaan perustuloa (*kokeiluryhmä*). Poiminta tehdään 12 päivänä joulukuuta 2016.

Ne kohdejoukkoon kuuluvat, jotka eivät kuulu kokeiluryhmään, muodostavat verrokkiryhmän.

Lakialoite LA 103/2016 vp

Kansaneläkelaitos ilmoittaa kokeiluryhmään poimituille perustulokokeiluun osallistumisesta, kun poiminta kokeiluun osallistuvista henkilöistä on tehty ja tämä laki on vahvistettu. Kansaneläkelaitos ilmoittaa kokeiluryhmään poimitut Verohallinnolle ja kunnille.

6 §

(Kuten HE 215/2016 vp)

7 §

Perustulon periminen muista etuuksista

Kansaneläkelaitos perii maksamansa perustulon määrän perustulon saajalle samalta ajalta maksettavasta:

- 1) työttömyysturvalain mukaisesta työttömyysetuudesta;
- 2) sairausvakuutuslaissa (1224/2004) tarkoitetusta sairauspäivärahasta, osasairauspäivärahasta, vanhempainpäivärahasta ja erityishoitorahasta, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetussa laissa (566/2005) tarkoitetusta kuntoutusrahasta sekä tartuntatautilain (583/1986) 27 §:ssä tarkoitetusta päivärahasta ja ansionmenetykskorvauksesta.

Työttömyyskassan on maksettava perustulon määrää vastaava osuus ansiopäivärahasta Kansaneläkelaitokselle, jos Kansaneläkelaitos on tehnyt perustulon perintää koskevan ilmoituksen työttömyyskassalle.

8—21 §

(Kuten HE 215/2016 vp)

22 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2019. Tätä lakia sovelletaan vuosina 2017—2019 toteutettavaan perustulokokeiluun. Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Lakialoite LA 103/2016 vp

Helsingissä 27.10.2016

Krista Mikkonen vihr
Heli Järvinen vihr
Jani Toivola vihr
Outi Alanko-Kahiluoto vihr
Antero Vartia vihr
Touko Aalto vihr
Emma Kari vihr
Ozan Yanar vihr
Johanna Karimäki vihr
Ville Niinistö vihr
Olli-Poika Parviainen vihr
Satu Hassi vihr
Jyrki Kasvi vihr